

3. Savchenko A.V. Prospects for reforming criminal liability for war crimes. *The Criminal Code of Ukraine 2001: problems of application and prospects for improvement* : materials of the international of the symposium, Lviv, September 21–22, 2012. Lviv: LDUVS, 2012. P. 398–403.

4. Chernysh O.V. Issues of criminal legal qualification in the military sphere: materials of conferences. (Repository of the National Aviation University). Access mode: <http://www.er.nau.edu.ua/handle/NAU/27643>

5. Kisilyuk E.M. Criminal legislation in the period of Ukrainian state formation (1917–1921): monograph. Kyiv : Europe. University, 2021. 231 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-550-4-25>

ВІЙСЬКОВІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У КОНТЕКСТІ РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНА: СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

Лаврьонов Р. П.

*адвокат, аспірант кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики,
Класичний приватний університет
м. Запоріжжя, Україна*

Функціонування військового сектора держави, особливо в умовах воєнного стану, передбачає суворий контроль за порядком використання та зберігання військового майна. Військові правопорушення, що стосуються порядку користування та зберігання військового майна, є однією з найважливіших категорій кримінально-правових діянь, які потребують чіткої кваліфікації [2, с. 194–195].

У кримінальному праві суб'єктивна сторона злочину розглядається як психічне ставлення особи до вчиненого діяння та його наслідків.

В умовах воєнного стану, запровадженого в Україні у зв'язку з широкомасштабною агресією Російської Федерації, питання кримінально-правової кваліфікації військових злочинів набуває особливої актуальності.

Наукове дослідження суб'єктивної сторони військових правопорушень, пов'язаних із порядком користування та зберігання військового майна, є необхідним для вдосконалення правозастосовної практики та уточнення кваліфікаційних підходів [3, с. 124].

Аналіз теоретичних засад кримінальної відповідальності, судових рішень і міжнародного досвіду дозволить не лише поглибити розуміння психічного ставлення військовослужбовців до своїх дій, але й сприятиме

формуванню правових рекомендацій для вдосконалення законодавства України у сфері військової юстиції [4, с. 52–56].

Метою дослідження є комплексний кримінально-правовий аналіз суб'єктивної сторони військових правопорушень, пов'язаних із порядком користування та зберігання військового майна.

Суб'єктивна сторона військових правопорушень охоплює психічне ставлення особи до власних дій та їхніх наслідків. У кримінальному праві цей елемент визначає форму вини та впливає на правову кваліфікацію діяння. Військові злочини можуть вчинятися як умисно, так і через необережність, що вимагає чіткого розмежування між цими формами для коректного застосування санкцій.

Умисел у військових злочинах може бути прямим або непрямым. Прямий умисел передбачає, що особа усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачає його наслідки і бажає або свідомо допускає їх настання.

Непрямий умисел має місце, коли особа передбачає можливість настання шкідливих наслідків і свідомо їх допускає, не маючи прямого наміру заподіяти шкоду. Необережність у військових злочинах поділяється на злочинну самовпевненість та злочинну недбалість.

Розмежування умислу і необережності у військових злочинах є принципово важливим для визначення ступеня вини військовослужбовця та обрання відповідного покарання [5, с. 86–94].

Психологічний стан військовослужбовця значною мірою впливає на формування його суб'єктивного ставлення до вчинених дій. В умовах бойових дій фактори стресу, втоми, страху або посттравматичних розладів можуть змінювати сприйняття ситуації, що впливає на рівень відповідальності.

Висока інтенсивність бойових дій, необхідність швидко ухвалювати рішення та емоційна напруга нерідко призводять до того, що військові допускають помилки, які можуть бути кваліфіковані як військові злочини.

Значну роль відіграє психологічна експертиза, яка може допомогти визначити, чи впливали зовнішні фактори (бойова втома, шок, ПТСР) на здатність військового усвідомлювати незаконність своїх дій. Введення психологічного аналізу в процес кваліфікації військових злочинів в Україні дозволило б враховувати реальні умови, в яких діяли обвинувачені, та розмежовувати випадки, коли злочин було вчинено під тиском екстремальних обставин. Саме це підкреслює необхідність врахування психологічних обставин при правовій кваліфікації військових злочинів [1].

Проблематика кримінальної відповідальності за військові злочини, пов'язані із порядком користування та зберігання військового майна, регулюється національним законодавством, зокрема Кримінальним кодексом України. Правовий режим зберігання військового майна

регулюється також нормативними актами Міністерства оборони України, що встановлюють стандарти експлуатації та обліку техніки, озброєння та інших засобів військового призначення [1].

Правозастосовна практика свідчить, що кваліфікація військових правопорушень, пов'язаних із порядком користування та зберігання військового майна, потребує детального розгляду суб'єктивної сторони злочину. Одним із ключових питань залишається визначення наявності чи відсутності умислу у діях військовослужбовця.

Водночас, у ситуаціях, коли шкода військовому майну заподіяна через недбале ставлення до службових обов'язків, йдеться про злочин, вчинений з необережності.

Особливу складність становить визначення межі між злочинною самовпевненістю та злочинною недбалістю. У військовій сфері це має критичне значення, оскільки військовослужбовці можуть діяти в екстремальних умовах, що обмежують їхню здатність до раціонального прийняття рішень [3, с. 124].

Враховуючи це, одним із перспективних напрямів удосконалення судової практики є розробка методичних рекомендацій для військових судів щодо встановлення суб'єктивної сторони злочинів, що дасть змогу забезпечити більш уніфікований підхід до кваліфікації діянь.

В Україні основні підходи до регулювання військових злочинів визначаються Кримінальним кодексом та підзаконними актами, однак практика розслідування таких злочинів залишається недостатньо диференційованою. Відсутність військових трибуналів та спеціалізованих процедур оцінки бойових обставин може призводити до труднощів у кваліфікації правопорушень.

З урахуванням міжнародного досвіду та особливостей воєнного стану в Україні [5, с. 328–342], існує необхідність удосконалення правового регулювання військових злочинів, пов'язаних із порядком користування та зберігання військового майна.

Необхідним є також запровадження системи військових експертиз, зокрема психологічних, які дозволили б визначати рівень усвідомленості військовослужбовця під час вчинення правопорушення.

Потребує вдосконалення і нормативна база.

На рисунку 1 представлено модель реформи військової юстиції в Україні, що враховує ключові міжнародні підходи.

Рис. 1. Ключові напрями вдосконалення кримінально-правового
[створено автором на основі джерел 2–4]

Запропоновані напрями реформування військової юстиції в Україні сприятимуть більш ефективному та справедливому розгляду справ щодо військових злочинів. Створення спеціалізованих військових трибуналів, запровадження військових експертиз, удосконалення Кримінального кодексу та врахування бойових умов у судочинстві дозволять забезпечити належну правову оцінку дій військовослужбовців. Такі зміни сприятимуть гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, посиленню правового захисту військових і підвищенню рівня правосуддя у сфері військової юстиції [4, с. 46].

Таким чином, результати дослідження підтверджують необхідність комплексного реформування підходів до кримінально-правової кваліфікації військових злочинів, що забезпечить більш справедливе та ефективне застосування кримінальної відповідальності у сфері військового правопорушення.

Література

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану»: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 21.02.2025).
2. Колодязний М. Г. Військові злочини в Україні: детермінація та запобігання. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 4. С. 191–197. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/6457> (дата звернення: 21.02.2025).

3. Піддубна М. І. Воєнні злочини в кримінальному праві України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2014. Вип. 27. С. 123–126. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/39705/1/ВОЄННІ%20ЗЛОЧИНИ%20В%20КРИМІНАЛЬНОМУ%20ПРАВІ%20УКРАЇНИ.pdf> (дата звернення: 21.02.2025).

4. Рубашенко М. А. Кримінальні правопорушення проти державної безпеки в проекті нового Кримінального кодексу України. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2022. № 3. С. 45–58. URL: <https://vakp.nlu.edu.ua/article/view/266927/264808> (дата звернення: 21.02.2025).

5. Харитонов С. О. Військові злочини: поняття, система та проблеми кваліфікації : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2019. 570 с. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/16872> (дата звернення: 21.02.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-550-4-26>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФАКТОРИНГОВИХ ВІДНОСИН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ У XX СТ.

Лазовський О. В.

аспірант,

*Інститут правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Як відомо, інститут факторингу має доволі тривалу історію свого становлення та розвитку, а його виникнення деякі дослідники пов'язують із появою перших форм торговельного посередництва та комерційного кредиту в країнах Давнього Сходу, зокрема у Месопотамії, Вавилоні та Фінікії [1]. Разом із тим найбільш динамічного розвитку факторингові відносини набули лише у XX ст., коли потреби розширення міжнародної торгівлі та інтеграції фінансових ринків зумовили їх трансформацію з локального комерційного інструмента у важливий сегмент світової фінансової системи.

Однією з ключових подій цього періоду, з якою дослідники пов'язують початок сучасного етапу розвитку досліджуваних відносин, називають перший в історії факт надання фінансовою установою «First National Bank of Boston» факторингових послуг. Не применшуючи значення цієї події